

The role of P. Skoropadsky's government in the issue of the development and support of theater and cinema in the Ukrainian State in 1918

Olena O. Khomenko

PVNZ "European University"

Candidate of historical sciences (Ukraine)

e-mail: elena83_zt@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3428-7417>

Abstract.

The article analyzes the role of P. Skoropadskyi's government in 1918 in issue of the development of theater and cinema, as part of the state-building process in the Ukrainian State of that time, based on archival sources and the work of modern scientists. **The research methodology** is based on the fundamental principles of historical research: historicism, systematicity, scientificity, objectivity in the selection of facts and documents. **The scientific novelty** of the article lies in the fact that, for the first time, with the help of archival sources, specific steps in the activities of the Cabinet of Ministers in 1918 regarding the support and development of art, namely theater and cinematography, as one of the components of culture, were revealed, thanks to both financial support and the awareness of representatives of the government of P. Skoropadsky of the national-patriotic orientation regarding the importance of the development of national art as part of the state-building process.

Conclusions. In the conditions of the exhausting First World War and the economic devastation in the state, the government of P. Skoropadsky attached great importance to the development of art, in particular theater and cinematography. The government considered the sphere of theater not only as an important form of cultural expression, but also as one of the directions of state-building in the development of the national interests of the Ukrainian State, in order to ensure the spread of the Ukrainian language and culture among the population of that time. Cinematography in 1918 was at an early stage of development. However, even then the government understood its potential and recognized the importance of cinema not only as an innovative invention, but as a means of mass information and state propaganda to influence the population. At the state level, mechanisms were developed to support the cinematographic industry and the Ukrainian theater of that time, which were constantly financed by P. Skoropadskyi's Council of Ministers, as evidenced by archival documents. The Cabinet of Ministers of that time was well aware that in order to build a full-fledged state, support in the field of national culture is necessary, and that this is one of the elements of the socio-cultural values of a person, which contributes to the formation of the unity of the nation and lays the foundation of an educated and tolerant society in the future.

Keywords: cinematography, art, theater, government of P. Skoropadskyi, financing.

Роль уряду П. Скоропадського в питанні розвитку й підтримки театру та кінематографа в Українській Державі 1918 р.

Олена Хоменко

ПВНЗ «Європейський університет»

кандидат історичних наук (Україна)

e-mail: elena83_zt@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3428-7417>

Анотація.

У статті на основі архівних джерел та доробку сучасних науковців проаналізовано роль уряду П. Скоропадського 1918 р. у питанні розвитку театру та кінематографу як частини державотворчого процесу в Українській Державі того часу. **Методологія** дослідження ґрунтується на основоположних принципах історичних досліджень: історизму, системності, науковості, об'єктивності в ході відбору фактів і документів. **Наукова новизна** статті полягає у тому, що вперше за допомогою архівних джерел розкрито конкретні кроки у діяльності Кабінету Міністрів 1918 р. щодо підтримки і розвитку мистецтва, а саме театру і кінематографу, як одних зі складових культури, завдяки як фінансовій підтримці, так і усвідомленню частиною представників уряду П. Скоропадського національно-патріотичного спрямування щодо важливості розвитку національного мистецтва, як частини державотворчого процесу. **Висновки.** В умовах виснажливої Першої світової війни та

.....
економічної розрухи в державі, уряд П. Скоропадського приділяв вагомому значенню розвитку мистецтва, зокрема театру та кінематографа. Сферу театру уряд розглядав не лише як важливу форму культурного виразу, а і один із напрямів державотворення у розвитку національних інтересів Української Держави, щоб забезпечити поширення української мови й культури серед тогочасного населення. Кінематограф у 1918 р. перебував на ранній стадії розвитку. Проте, вже тоді уряд розумів його потенціал і визнавав значення кіно не лише як інноваційний винахід, а як засіб масової інформації та державної агітації з метою впливу на населення. На державному рівні розроблялися механізми підтримки кінематографічної індустрії та українського театру того часу, які постійно фінансувала Рада Міністрів П. Скоропадського, про що й свідчать архівні документи. Кабінет Міністрів того часу добре усвідомлював, що для побудови повноцінної держави необхідна підтримка у сфері національної культури, оскільки це один із елементів соціокультурних цінностей людини, що сприяє формуванню єдності нації та закладає фундамент освіченого та толерантного суспільства в майбутньому.

Ключові слова: кінематограф, мистецтво, театр, уряд П. Скоропадського, фінансування.

Постановка проблеми: сьогодні під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну, окрім військового протистояння не менш важливим є підтримка і національно-культурного фронту, який є частиною фундаменту будь-якої цивілізованої країни. Сучасний прогрес розвитку освіти і культури не має відкидати уроки власної історії, бо засвоєння важливого і цінного, а також зроблені відповідні сентенції мають важливе значення для переусвідомленого українського державотворення, в сучасних реаліях війни та утвердження демократичних принципів розвитку українського суспільства.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Питанням розвитку культури та освіти періоду Гетьманату 1918 р. займалися ряд дослідників, серед них: В. Вакуловський (Вакуловський 1979) – представник діаспори, науковці: Н. Сорочан (Сорочан, 2003, с. 103-107), Л. Кравчук (Кравчук, 2004), Р. Росляк (Росляк, 2006, с. 140-145), Д. Дорошенко (Дорошенко, 2002), Р. Пиріг (Пиріг, 2011), О. Денисенко (Денисенко, 2017, с. 21-30), В. Купрійчук (Купрійчук, 2018, с. 88-94), Р. Ширман та Д. Мирошніченко (Ширман, Мирошніченко, 2019), Т. Осташко (Осташко, 2023) та ін. Усі дослідники констатували високі здобутки у сфері культури періоду діяльності уряду П. Скоропадського 1918 р., але конкретні кроки у фінансовій підтримці з боку уряду та питання розвитку національної ідентичності українців, представниками культури того часу, висвітлені недостатньо.

Мета статті – на основі архівних джерел висвітлити питання реальної підтримки Кабінетом Міністрів Української Держави 1918 р. сфери театрального та кінематографічного мистецтва того часу, як однієї з фундаментальних частин державотворчого процесу України.

Виклад основного матеріалу. Якщо в працях тодішніх та сучасних дослідників робота Ради Міністрів Гетьманату в економічно-політичній сфері характеризується в напрямі біполярного змісту: позитивно (це прихильники Гетьманату 1918 р.) та негативно (представники антигетьманського напрямку), то про здобутки в сфері культури, науки та освіти майже всі історики констатують лише високі показники.

Якщо в сфері освіти і науки визначна роль належала міністру освіти М. Василенку, то в справі мистецтва провідною заслугою користувався П. Дорошенко. 21 червня 1918 р. урядом Української Держави було офіційно затверджено постанову про утворення Головного управління мистецтв та національної культури, а Міністерство народної освіти змінено на Міністерство народної освіти і мистецтв. Головне Управління входило до структури міністерства, однак було цілком автономним і головне – мало свій власний бюджет. А.П. Дорошенко фактично мав права заступника Міністра народної освіти та мистецтв (Сорочан, 2003, с. 105).

Розвиток мистецтва є невід'ємною частиною культурно-національного відродження в державотворчому процесі будь-якої держави. Не відійшов від цієї тенденції і уряд Гетьманату, який фінансував чималі проекти в розвитку мистецької сфери. Наприклад, збереглася постанова Кабінету Міністрів про заснування в м. Києві Державної Драматичної Школи. Щорічно на утримання школи уряд мав виділяти 28. 000 крб., а перше асигнування Драматичній Школі виділялося в розмірі – 10. 000 крб. Також був розроблений і спеціальний статут утвореної установи, який розміщуємо у додатку.

Мистецтво в Українській Державі 1918 р. мало розгалужену структуру підвидів. Так, при Головному Управлінні Мистецтва та Національної Культури було створено відділ пластичних мистецтв. До його обов'язків входила опіка над справами малярства, скульптури, архітектури в Україні, а також розвиток художньої освіти. Завідувачем відділу було призначено професора кафедри історії мистецтва університету Св. Володимира, декана історико-філологічного факультету Українського Державного університету Г. Павлуцького. З 9 по 16 червня 1918 р. в

Києві відбувся перший з'їзд діячів українського пластичного мистецтва та культурної громадськості України, які були активними учасниками пам'ятко-охоронного руху, що розпочався на території Української Держави з середини 1918 р. Під час роботи з'їзду була влаштована виставка творів архітектури, малярства, скульптури, прикладного мистецтва, фотографій українського мистецтва минулого та ілюстрацій дитячої книжки (Україна: Хроніка XX століття, 2005, с. 292, 227).

Значну допомогу в організації культурного життя в Українській Державі надав відомий громадський діяч та посол у Відні від України – В. Липинський. З його ініціативи в серпні 1918 р. було надіслано доклад з питання створення Артистичного музею та був вміщений опис цінних малюнків відомих артистів. Однак, 19 жовтня Головне управління мистецтв і національної культури повідомило, що "пропозиція придбати до майбутньої Національної Галереї кількох західноєвропейських артистів за браком коштів неможлива, але за кошти, які має в першу чергу, придбає до Державного Музею зразки національної творчості, а згодом і інших національностей" (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 1, арк. 2, 10).

За потреби вибору жанрового розмаїття вистав, специфіка засобів театралізації передбачає і залучення хору, тому урядом П. Скоропадського було виділено кошти і на розвиток ще однієї галузі культури – національного хору. Так, 18 червня в газеті "Державний Вістник" з'явилося оголошення від музичного відділу Міністерства освіти про організацію II Українського національного хору в м. Києві та про набір "громадян-співаків вступити до хору і тим самим взяти участь в піднесенні і розвитку нашої музичної культури". У м. Житомирі, наприклад, було відкрито диригентські курси для вчителів з метою розвитку народних хорів. Розвиток інших видів мистецтва підтримувався урядом Гетьманату на належному рівні. Так, 3 26 червня по 1 липня 1918 р. в Києві відбувся з'їзд представників художніх організацій. На якому було розглянуто питання стосовно розвитку художньої освіти у загальноосвітніх початкових, середніх та вищих школах, створення спеціальних гуртків з художньої освіти та реорганізації художньо-промислових училищ з метою покращення викладання в них спеціальних предметів з курсу історії мистецтва (Україна: Хроніка XX століття, 2005, с. 239, 246-247, 251).

У період Гетьманату 1918 р. права національних меншин в сфері культури не були утисненими, про це свідчить, наприклад, відкриття у Харкові в кінці вересня 1918 р. єврейського театру "Унзер Вінкль" ("Наш куточок"). Ініціаторами створення театру стала група письменників і театральних діячів. Репертуар складався з творів Шолом-Алейхема, Ш. Аша, Д. Пінського, П. Гіршбейна та інсценівок оповідань А. Аверченка (Україна: Хроніка XX століття, 2005, с. 323).

В Українській Державі П. Скоропадського продовжував розвиватися один із найдавніших видів світового мистецтва – театр, що представляє собою невід'ємну частину національної культури будь-якого народу в його минулому та сьогоденні.

Розвиток театральної справи все більше вкорінювався в загальний культурний процес державотворення. Разом з цим виникала низка перешкод для повноцінного розвитку і праці її представників. Зокрема товариство артистів і прихильників театру під назвою "Молодий Театр" звернулося з проханням до уряду П. Скоропадського про повернення театального приміщення аргументуючи це тим, що: "...помешкання театру майже щодня відвідують представники різних урядових і громадських інституцій з метою реквізиції. Притому, що навіть німецьке командування зарезервувало помешкання для потреб Хлібного Бюро. Члени театру просили міністра, щоб він розпорядився до коменданта Києва вирішити це непорозуміння та видати театрові відповідне застерігаючи від реквізиції посвідчення" (ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, спр. 30, арк. 14-14 зв.).

Незважаючи на побутові перешкоди, які були пов'язані в основному з виділенням будівель під діяльність театрів, Рада Міністрів намагалася компенсувати такі незручності щедрим фінансуванням. Так, урядом Гетьманату було асигновано Українському Національному Театрові кредит в розмірі 165 500 крб. До прийнятої постанови була представлена і пояснювальна записка від представників театру в якій зазначалося, що: "Театральний відділ просить Державне Писарство передати зазначені матеріали на обговорення Малої Ради Міністрів, також додається примірник законопроекту в якому вказана згода Міністерства Фінансів на відпуск поданих грошей" (ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, спр. 216, арк. 3-3 зв.).

Розповсюдження фінансування на потреби театального мистецтва було поширене і на ланку середньої освіти, зокрема, 13 грудня до департаменту середньої школи було надіслано повідомлення про те, що згідно постанови Театральної ради і з дозволу головноуправляючого справами мистецтв і національної культури ухвалено для учнів українських середніх шкіл м. Києва видавати по 100 безкоштовних квитків на вранішні вистави в Народному і Драматичному державних театрах в неділю і свята (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 2, спр. 5, арк. 7). Такою підтримкою між театром і закладами загальної середньої освіти, уряд Гетьманату демонстрував і величезну виховну роль у сприянні формуванню естетичних, моральних якостей у школярів, необхідних для розвитку молодого покоління українців.

Для легітимного існування і діяльності театру, Радою Міністрів був прийнятий законопроект про Державний Народний Театр. У ньому мова йшла про те, що театр утримувався на власні прибутки та за рахунок фінансової допомоги від держави. Водночас театрові надавалося право отримувати без мита із-за кордону книжки в оправах і без них, а також всі матеріали, прилади і знаряддя потрібні для справи. Щодо проходження військової служби працівниками театру, йому надавались такі пільги: “До числа по державній громадській службі, займання яких звільняє офіцерів і солдатів (козаків) від прикликання з запасу в армію, та дієві команди флоту і від служби в державному ополченні відносяться по театру такі посади: директор театру, завідувач господарською частиною, режисер, актори і рахівник”. На другу половину 1918 р., Радою Міністрів Української Держави, на театр було виділено з Державної Скарбниці 110. 950 крб. (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 1, спр. 61, арк. 3).

Голова театрального відділу Л. Старицька-Черняхівська піклувалася про розвиток українського театру і в інших містах, зокрема в документах архіву залишилося її клопотання до головноуправляючого мистецтв та національної культури про діяльність д. Суходольського щодо “заорендування ним театру Д-ки Ільєнко в м. Харкові зі свого боку підтримує прохання Суходольського і просить головноуправляючого вжити всіх заходів допомогти Суходольському, при цьому театральний відділ зауважує, що в іншому разі м. Харків маючи різні російські, польські і єврейські театри, позбудеться театру українського” (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 1, спр. 61, арк. 9).

Радою Міністрів П. Скоропадського 14 червня 1918 р. було виділено фінансування на потреби двох українських театрів м. Києва. Це такі як: “Український Національний Театр” О. Саксаганського, якому асигнувалося 165 500 крб., знаменитому товариству “Молодий Театр у Києві”, яке очолював український театральний діяч того часу, що вперше поєднав новітній театр з театром бароко – Л. Курбас. Цьому товариству уряд виділив 10 000 крб. Д. Дорошенко у своїй праці підкреслює, що діяльність Головного Управління, як і Міністерства народної освіти була звернута на те, щоб “реальними творчими заходами укріпити ґрунт для розвитку української просвіти й національної культури, не руйнуючи нічого з того, що було утворене раніше в культурно-просвітній області хоча б і в чужій, російській, формі з тим, щоб підготувати нормальний природний і неболючий перехід на форми національно-українські” (Дорошенко, 2002, с. 252-253).

Виділеного фінансування Кабінетом Міністрів на розвиток театру було недостатньо, тому в ході листування з київською фінансовою палатою та бухгалтерським відділом про відкриття кредитів 23 серпня 1918 р. урядом було виділено ще 327 400 крб. на допомогу вже Державному драматичному театрові. А 30 серпня асигновано 10 000 крб. на утримання Державної драматичної школи (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп.1, спр. 73, арк. 12, 38).

З діяльністю театрального мистецтва пов'язаний розвиток симфонічного оркестру, як невід'ємної частини повноцінного функціонування театру. Радою Міністрів Української Держави був ухвалений законопроект про заснування симфонічного оркестру в м. Києві ім. М. Лисенка з 1-го грудня 1918 р. та затверджено статут і штати оркестру. Уряд асигнував в рахунок сміти на 1918 р. 66 300 крб. для потреб симфонічного оркестру (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 1, спр. 61, арк. 10).

Загалом, театральне мистецтво в Українській Державі 1918 р. прогресивно розвивалося і як підкреслює дослідниця Т. Осташко: “до державних театральних і музичних колективів запрошували найкращих акторів, режисерів не лише з України, а й українських співаків із московських та петроградських театрів. Українською мовою перекладали лібрето світових опер, розробляли репертуарний план на майбутній сезон 1919/20 років” (Осташко, 2023). Історичні події кінця 1918 р. не дали змоги втілити у життя плани уряду П. Скоропадського та представників української інтелігенції у культурно-мистецькому процесі державотворення України.

На початку ХХ століття стає все більш популярним вид мистецтва, виникнення якого безпосередньо пов'язане з інноваціями науково-технічного прогресу того часу – утворенням кінематографа. Розвиток і фінансування кінематографа було одним із прикладів плідної роботи уряду та Міністерства народної освіти Гетьманату у розвитку української культури в 1918 р. В Українській Державі на той час існували вже різні типи кінематографічних структур: кінофабрик, кіноательє, прокатних контор, кінотеатрів, навчальних закладів, спеціалізованих періодичних видань. У поясновальній записці до голови Ради Міністрів головноуправляючий у справах мистецтв і національної культури П. Дорошенко відмічав про значний вплив кінематографа на народні маси і цей фактор необхідно використовувати з культурно-просвітницькою та агітаційною метою. Через кінематограф поширюється і народна культура, вважав П. Дорошенко, любов до рідного краю історії, а написи українською мовою на фільмах “спричиняться до популяризації української мови” (Росляк, 2006, с. 140-141). Слід відмітити, що процес українізації поглиблювався майже у всі сфери культурного життя, про що свідчить українізація фільмів в Українській Державі.

З метою розвитку кінематографа Кабінет Міністрів виділив значну суму коштів на організацію цієї сфери мистецтва. Зокрема, в кінці листопада 1918 р. постановою Ради Міністрів було асигновано у розпорядження міністра народної освіти та мистецтва 26 950 крб. для допомоги в організації режисерсько-інструкторських курсів. У приміщенні театру “Пел-Мел” розпочалися заняття у кіностудії при першій у Росії кінематографічній фабриці О. Дранкова, що ще у вересні 1918 р. відкрила в Києві відділ для виробництва фільмів. Студія мала наступні класи (відділи): ритміки, пластики, хореографії, міміки, мистецтва екранних сценаріїв, літератури, музики, гри та гриму для екрану, а також операторський, лабораторний та знімальний відділи. Кіностудія готувалася до зйомок українських фільмів “Мазепа” і “Б. Хмельницький” (Україна: Хроніка XX століття, 2005, с. 360, 378).

Для підтвердження доцільності створення кінематографа в Українській Державі, було представлено звіт про кінематографічну виставу, яка проходила 18-21 червня: “на Монумент борцям за волю України загинувши під Крутами” та принесла певні доходи. У звіті було продемонстровано кількість проданих квитків за 4 вечора: 1 ряду 44 шт. по 3 крб., загалом 132 крб.; 2 ряду 201 шт. по 2 крб., загалом 402 крб.; 3 ряду 168 шт. по 1 крб., загалом 168 крб. Разом – 702 крб., також були продані і програми, за які виручено 9 крб. 19 коп. Загалом прибуток складав – 711 крб. 19 коп. Витрачено за 4 вечора 361 крб. 60 коп., чистого прибутку залишилось – 349 крб. 59 коп. Після представлення такого фінансового звіту М. Старицькою, урядом Гетьманату, був прийнятий відповідний законопроект про кінематографічну справу. Та асигновано 87 000 крб. “на влаштування, при Головному Управлінні у справах Мистецтв та Національної культури, Культурно-Просвітницького кінотеатру та кінематографічної лабораторії” (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 1, спр. 62, арк. 5, 10).

Для розповсюдження кіномистецтва в інших містах Української Держави спеціально був утворений Державний Мандрівний Кінотеатр. У його статуті було зазначено, що метою кінотеатру є поширення серед селянства культури і освіти, а також “давати глядачам розумну чисту розвагу”. Мандрівний Кінотеатр мав власні кошти (державні – ті які отримували з Державної Скарбниці) та субсидії, які надходили від фінансування земських та міських самоврядувань. Ще одним джерелом фінансування були так звані “випадкові прибутки”: пожертви окремих осіб, прибутки з вистав, прокат фільму і т. п. Усі прибутки Державного Мандрівного Кінотеатру були вміщені на депозит до Державної Скарбниці і використовувалися на покращення самої справи Мандрівного Кінотеатру, а саме: купівлю нових фільмів, апаратів, замовлення лекцій і т. п. (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 1, спр. 62, арк. 64).

У законопроекті також зазначалося, про пільги, які надавались від військової служби. Згідно яких від проходження служби в армії утримувалися: завідувач кінотеатром, помічник його, канцеляристи, лектори та механіки. Працівники кінотеатру користувалися всіма правами і привілеями учителів середніх шкіл. Також Мандрівному Кінотеатрові було надано власну печатку. А урядом Гетьманату було виділено кошти на 2 місяці 1918 р. в розмірі 31 700 крб., а на 1919 р. планувалося виділити ще 190 200 крб. (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 1, спр. 61, арк. 8-8 зв.).

Незважаючи на постійне фінансування кінематографічної справи урядом П. Скоропадського, працівникам культури не вистачало фінансування на втілення усіх своїх ідей. Окрім фінансування кінофільмів виникали проблеми і з проявленням фільмів, що були вже відзняті. Тому, кінематографічна секція Театрального Відділу звернулася до Головноуповноваженого по справам Мистецтва та Національної Культури з повідомленням про реальну ситуацію щодо відзнятих фільмів, проте “секція не має спеціальної лабораторії та відповідних препаратів, щоб створити новий фільм. Відомо, що у м. Києві існує Товариство “Українфільм”, яке пропонує свою допомогу за виконання певних умов, тому секція просить Головне Управління виконати прохання Товариства, щоб головне Управління по справах Мистецтва та Національної Культури вжило заходів перед Ліквідаційною Комісією в справі одержання за кошти Товариства “Українфільма” із 3-го Авіаційного парку необхідні хімічні препарати: сірчистокислий натр, ртуть двохлористу, кров’яну червону сіль, вуглекислий калій та ін.; копіювальний апарат, оцінений в сто крб., який необхідно тимчасово передати з вищезазначеною метою в користування “Українофільм”. Також оскільки копіювальний апарат потребує ремонту, то Товариство ремонт апарату згодне відремонтувати за власний кошт” (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 2, спр. 5, арк. 13).

У період завершення Першої світової війни, важких проблем у економіці, медицині та інших сферах, зрозуміло, що і розвиток кінематографа мав також цілу низку побутових проблем. Проте, завдяки вдалим налагодженим стосункам між міністерствами уряду П. Скоропадського частину перешкод було вирішено. Наприклад, було подано прохання до Міністерства торгу і промисловості від Головного управління мистецтва і національної культури, до якого звернувся власник кінотеатру в м. Богуслав, на Київщині, Д. Орлов з проханням допомогти йому в технічній справі його кінотеатру. Він вважав, що його кінотеатр “являє собою корисний культурний осередок м. Богуслав”. Його фільми показують учням місцевих шкіл (для чоловічої і жіночої

..... гімназії) та комерційним школам. За необхідності це можуть підтвердити директори цих шкіл. Однак кінотеатр Д. Орлова може припинити свою роботу оскільки для цієї справи в нього відсутня нафта. Тому Головне управління звертається із проханням до Міністерства торгівлі і промисловості видати Д. Орлову дозвіл на право купівлі ста пудів нафти для потреб кінематографа (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 2, спр. 4, арк. 22 зв.).

Важливою подією в Українській Державі 1918 р. був від'їзд Гетьмана до Німеччини. Це дійство вперше було відзнято на плівку, що являло собою цінне історичне джерело. Тому Головне управління мистецтв і національної культури довідавшись з часописів, що під час перебування П. Скоропадського в Берліні все знімалося для кінематографії, просило Германську Комендатуру вжити заходів, щоб Управління змогло отримати у власність, на визначених умовах, ці кінематографічні фільми для Державного Кінематографічного Музею. Не менш вагомим досягненням в розвитку української історії було відкриття і Державного Університету. В зв'язку з цим 5 жовтня 1918 р. було видано посвідчення для відрядження співробітникам Театрального Відділу, з метою відзняти на кінематографічну плівку свято на честь відкриття Державного Українського Університету. Таку ж місію мали виконати співробітники Театрального відділу, секції Кінематографа, і для зняття фільму при відкритті Кам'янець-Подільського Університету (ЦДАВОУ, ф. 2457, оп. 2, спр. 4, арк. 23, 27, 34).

Висновки. Отже, підсумовуючи здобутки в сфері мистецтва, зокрема театру та кінематографу, слід відзначити проведену роботу Головного управління мистецтва і національної культури, за значної фінансової підтримки Кабінету Міністрів Гетьманату 1918 р. Автономне функціонування з власним бюджетом Головного управління дало змогу оптимально і продуктивно організувати внутрішню структуру управління з метою кращої організації всього культурно-мистецького процесу в Українській Державі. Досить важливим чинником у розвитку мистецького життя був керівний склад відомих діячів української культури, що давало можливість не вивчати ази мистецтва, а вдосконалювати набуті знання для підняття мистецького життя на професійний та міжнародний рівень. Відкриття драматичних шкіл, студій, народних хорів, розвиток кінематографа давали реальну заявку, щоб гідно презентувати мистецько-культурне життя Української Держави 1918 р. на міжнародній арені того часу.

Проте, коротке існування уряду П. Скоропадського 1918 р. не дало змоги гідно представити здобутки національної культури Української Держави у світовій спільноті того часу. Однак розвиток і підтримка з боку уряду, як стратегія державної політики тогочасної влади, заклала достойний фундамент для подальшого збереження національної ідентичності та української культури у державотворчому процесі незалежної України.

Подяка. Висловлюємо щирі вдячності співробітникам архіву ЦДАВО України за допомогу у роботі з архівними документами, а також членам редколегії журналу за консультації, надані під час підготовки статті до друку

Фінансування. Авторка не отримала фінансової підтримки для проведення цього дослідження й публікації статті.

Додаток

Законопроект та пояснююча записка до нього Міністерства народної освіти про заснування в Києві державної драматичної школи

“Згідно законопроекту відбулося заснування в м. Києві з 1 липня Державної Драматичної школи для підготовки працівників Народних Театрів. На утримання цієї школи асигнується 28 800 крб., на місяць 2 400 крб.

Статут школи:

1. На чолі школи стоїть Художня Рада, яка складається з лекторів школи та завідуючого педагогічною секцією Театрального відділу. Художня Рада обирає Директора і заступника;
2. Художня рада збирається не менше одного разу на місяць;
3. До школи приймаються жінки від 17 років, та чоловіки від 18 років, по закінченню складають іспит та отримують атестат;
4. Дисципліни в школі поділяються на загальноосвітні (українська мова, історія літератури, історія культури, народний побут, історія драми, історія театру) 1 рік навчання, та спеціальні (дикція, декламація, грім, мелодрама, фехтування, народні танки, співи, сценічні вправи) 2 рік навчання;
5. Школа ділиться на два курси;

6. Учням школи забороняється брати участь у сторонніх виставах без дозволу дирекції;
7. Річна плата за навчання 150 крб.

Міністр Народної Освіти М. Василенко, голова театрального відділу М. Старицька.

8 серпня 1918 р. № 403"

(ЦДАВОУ, ф. 1064, оп. 1, спр. 123а, арк. 1-2).

Джерела та література:

- Вакуловський, В.** (1978). Освітня і культурна праця за другої Гетьманщини. У 60-річчя відновлення Гетьманської Української Держави 29 квітня Р.Б. 1918. Торонто, Канада. В-ТВО: "Батьківщина". С. 24-28.
- Денисенко, О.** (2017). Історична пам'ять про Українську Державу (1918 р.): здобутки у гуманітарній сфері. *Військово-історичний меридіан. Електронний науковий фаховий журнал*. Режим доступу: https://vim.gov.ua/pages/journal_files/05.11.2019/pdf/VIM_25_2019-21-30.pdf (дата звернення 02.01.2024).
- Дорошенко, Д.** (2002). *Історія України, 1917-1923*: В 2-х т. / [Упоряд.: К. Ю. Галушко]. Київ: Темпора. (Vita Memoriae). Т. II: Українська Гетьманська Держава 1918 року, 352 с.: іл.
- Кравчук, Л.** (2004). *Культура і освіта в Українській державі за часів гетьмана П. Скоропадського*. Кременчук: Українська Видавнича спілка, 50 с.
- Купрійчук, В.** (2014). Роль Головного управління мистецтв та національної культури як суб'єкта державного управління в умовах трансформації гуманітарної політики в добу Української Держави Гетьмана Скоропадського (квітень-грудень 1918 р.). *Вісник НАДУ*. Випуск 1. С. 88-94. Режим доступу: [file:///C:/Users/Court3/Downloads/Vnadu_2014_1_16%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Court3/Downloads/Vnadu_2014_1_16%20(3).pdf) (дата звернення 03.01.2024).
- Осташко, Т.** (2023). Петро Якович Дорошенко: будівничий культурних інституцій Гетьманату. Газета Тиждень.ua. від 21 березня. Режим доступу: <https://tyzhden.ua/petro-iakovych-doroshenko-budivnychyj-kulturnykh-instytutsij-hetmanatu/> (дата звернення 04.01.2024)
- Пиріг, Р.** (2011). *Українська гетьманська держава 1918 року. Історичні нариси*. Київ, 336 с.
- Росляк, Р.** (2006). З історії кінематографа в Україні доби Гетьманату Павла Скоропадського. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Історія, економіка, філософія"*. Випук. 11-12. Київ: Вид. центр КНЛУ. С. 140-145.
- Сорочан, Н.** (2003). Міністерство Народної освіти і Мистецтв в українській державі Гетьмана П. Скоропадського. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Історія, економіка, філософія"*. Вип. 7-8. Київ: Вид. центр КНЛУ. С. 103-107.
- Україна: Хроніка XX століття.** (2005). Довідкове видання. Рік 1918. [Авт. кол. О. Андрощук, О. Бажан та ін.]. Київ. 402 с.
- ЦДАВОУ** - Центральний державний архів вищих органів влади та управління України.
- Ширман, Р., Мирошниченко, Д.** (2019). Український театр і кінематограф на початку XX століття: аспекти взаємодії та новаторські тенденції. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*. С. 188-199. Випуск 2(2). DOI: <http://doi.org/10.31866/2617-2674.2.2.2019.185704> (дата звернення 04.01.2024).

References:

- Denysenko, O.** (2017). Istorychna pam'yat' pro Ukrayins'ku Derzhavu (1918 r.): zdobutky u humanitarniy sferi. [Historical memory of the Ukrainian State (1918): achievements in the humanitarian sphere] *Viys'kovo-istorychnyy merydian. Elektronnyy naukovyy fakhovyy zhurnal*. Rezhyim dostupu: https://vim.gov.ua/pages/journal_files/05.11.2019/pdf/VIM_25_2019-21-30.pdf (data zvernennya 02.01.2024) [in Ukrainian].
- Doroshenko, D.** (2002). *Istoriya Ukrayiny, 1917-1923*: V 2-kh t. [History of Ukraine, 1917-1923: In 2 volumes] / [Uporyad.: K. YU. Halushko]. Kyiv: Tempora. (Vita Memoriae). T. II: Ukrayins'ka Het'mans'ka Derzhava 1918 roku, 352 s.: il. [in Ukrainian].
- Kravchuk, L.** (2004). *Kul'tura i osvita v Ukrayins'kiy derzhavi za chasiv het'mana P. Skoropads'koho* [Culture and education in the Ukrainian state during the time of Hetman P. Skoropadskyi]. Kremenчук: Ukrayins'ka Vydavnycha spilka, 50 s. [in Ukrainian].
- Kupriychuk, V.** (2014). Rol' Holovnoho upravlinnya mystetstv ta natsional'noyi kul'tury yak sub'yekta derzhavnoho upravlinnya v umovakh transformatsiyi humanitarnoyi polityky v dobu Ukrayins'koyi Derzhavy Het'mana Skoropads'koho (kviten'-hruden' 1918 r.) [The role of the Main Directorate of Arts and National Culture as a subject of state administration in the

- .....
- conditions of the transformation of humanitarian policy during the time of the Ukrainian State of Hetman Skoropadskyi (April-December 1918)] *Visnyk NADU*. Vypusk 1. S. 88-94. Rezhym dostupu: [file:///C:/Users/Court3/Downloads/Vnadu_2014_1_16%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Court3/Downloads/Vnadu_2014_1_16%20(3).pdf) (data zvernennya 03.01.2024) [in Ukrainian].
- Ostashko, T.** (2023). Petro Yakovych Doroshenko: budivnychyy kul'turnykh instytutsiy Het'manatu [Petro Yakovych Doroshenko: builder of cultural institutions of the Hetmanate]. *Hazeta Tyzhden' ua*. vid 21 bereznya. Rezhym dostupu: <https://tyzhden.ua/petro-iakovych-doroshenko-budivnychyy-kulturnykh-instytutsij-hetmanatu/> (data zvernennya 04.01.2024) [in Ukrainian].
- Pyrih, R.** (2011). *Ukrayins'ka het'mans'ka derzhava 1918 roku. Istorychni narysy [The Ukrainian Hetman State in 1918. Historical essays]*. Kyiv, 336 s. [in Ukrainian].
- Roslyak, R.** (2006). Z istoriyi kinematohrafa v Ukrayini doby Het'manatu Pavla Skoropads'koho [From the history of cinema in Ukraine during the Hetmanate of Pavel Skoropadskyi] *Visnyk Kyyivs'koho natsional'noho linhvistychnoho universytetu. Seriya "Istoriya, ekonomika, filosofiya"*. Vypusk 11-12 Kyiv: Vyd. tsentr KNLU. S. 140-145. [in Ukrainian].
- Shyrman, R., Myroshnychenko, D.** (2019). Ukrayins'kyi teatr i kinematohraf na pochatku XX stolittya: aspekty vzayemodiyi ta novators'ki tendentsiyi [Ukrainian theater and cinema at the beginning of the 20th century: aspects of interaction and innovative trends] *Visnyk Kyyivs'koho natsional'noho universytetu kul'tury i mystetstv. Seriya: Audiovizual'ne mystetstvo i vyrobnytstvo*. S. 188-199. Vypusk 2(2). DOI: <http://doi.org/10.31866/2617-2674.2.2.2019.185704> (data zvernennya 04.01.2024) [in Ukrainian].
- Sorochan, N.** (2003). Ministerstvo Narodnoyi osvity i Mystetstv v ukrayins'kii derzhavi Het'mana P. Skoropads'koho [The Ministry of Public Education and Arts in the Ukrainian state of Hetman P. Skoropadskyi] *Visnyk Kyyivs'koho natsional'noho linhvistychnoho universytetu. Seriya "Istoriya, ekonomika, filosofiya"*. Vypusk 7-8. Kyiv: Vyd. tsentr KNLU. S. 103-107. [in Ukrainian].
- TSDAVOU** - Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv vyshchych orhaniv vlady ta upravlinnya Ukrayiny [Central State Archives of Higher Authorities and Administration of Ukraine].
- Ukrayina: Khronika XX stolittya.** (2005) *Dovidkove vydannya. Rik 1918. [Ukraine: Chronicle of the 20th century. Reference edition. Year 1918]* [Avt. kol. O.Androshchuk, O.Bazhan ta in.]. Kyiv. 402 s. [in Ukrainian].
- Vakulovs'kyi, V.** (1978). *Osvitnya i kul'turna pratsya za druhoyi Het'manschyny. U 60-richchya vidnovlennya Het'mans'koyi Ukrayins'koyi Derzhavy 29 kvitnya R.B. 1918 [Educational and cultural work during the second Hetmanate. On the 60th anniversary of the restoration of the Hetman's Ukrainian State on April 29, R.B. 1918]*. Toronto, Kanada. V-TVO: "Bat'kivshchyna". S. 24-28 [in Ukrainian].

Надійшла до редакції / Received: 10.01.2024

Схвалено до друку / Accepted: 23.02.2024